

DOI 10.51558/2490-3647.2024.9.1.401

UDK 811.112.2:81'342.2

Primljeno: 12. 01. 2024.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Dario Marić

ŠUMAN GLAS I OKSITONSKI ODNOSNO PAROKSITONSKI RITAM PRI REPRODUKCIJI MISAONIH TVOREVINA U RAZGOVORIMA NA NJEMAČKOM JEZIKU

U ovom istraživanju se polazi od pretpostavke da se šuman glas unutar skupa jezično-prozodijskih obilježja osim za reprodukciju već ostvarenih izričaja, za obilježavanje izričaja za koje govornik pretpostavlja da bi ih sudionici eventualnih budućih događaja mogli izreći i za obilježavanje nadodanih fiktivnih izričaja u razgovorima na njemačkom jeziku koristi i za obilježavanje izricanja drugih misaonih tvorevina. Korpus ovog istraživanja predstavljaju isječci iz razgovora vođenih unutar njemačkih radijskih kontakt-emisija koji sadržavaju po jednu upotrebu šumnog glasa. Analiza pokazuje da se šuman glas ostvaruje u jednom dijelu upravnog govora te da potom ostaje bez šumnosti, pa preostaje modalan glas. Upravni govor je u analizi dijelom predstavljao verbaliziranje pretpostavljenih izričaja ili konkretne, dijelom višestruko u prošlosti ostvarivane izričaje. Misaone tvorevine koje su verbalizirane su uz izričaje obuhvaćale i prijašnje vlastite misli odnosno pretpostavljene tuđe misli.

Ključne riječi: šuman glas; razgovori na njemačkom jeziku; upravni govor; jezično-prozodijski skup obilježja

1. UVOD

Reprodukcija vlastitog ili tuđeg govora odnosno izricanje vlastitih prijašnjih misli čest je postupak kojim se pri pripovijedanju dočarava atmosfera, karakteriziraju ili tipiziraju sudionici događaja i sl. (za njemački jezik u takvim situacijama v. Günthner

1997a i Auer 2006 o konstrukciji s kvotativnom česticom *so*). Povremeno se posredovani govor u razgovorima na njemačkom jeziku ostvaruje glasovno istaknut između ostalog i da bi bio čujno odijeljen od izvornog, primarnog govora govornika kao što je npr. slučaj s upravnim govorom koji se može ostvarivati napetim glasom (njem. “gepresste Stimme” v. Günthner 1997a).

Čini se da se mogućnost ostvarivanja govora uz bilo koje razlikovno glasovno obilježje (npr. uz nosnost, škripav glas, visoki registar itd.) namjenski koristi u komunikaciji na određenom broju jezika svijeta. Prema teoriji Merlina Donalda (1991) čovjek je postupno razvijao veću motoričku višenamjenost izvršnih govornih organa nizanjem pokušaja čije je posljedice pratio. Tako i šuman glas koji je proizvod šumne fonacije može biti hotimično obavijestan u govoru, u nekim jezicima i u mentalnom leksikonu. Šuman glas u razgovorima na finskom jeziku npr. može sudjelovati u upravljanju mehanizmom uzimanja i prepuštanja riječi (Ogden 2004). Upotreba šumnog glasa u određenom broju jezika starosjedilaca Sjeverne Amerike postoji i na razini leksičkog unosa, u jeziku mazatek iz otomanguanske porodice jezika koji se govori u Meksiku primjerice može biti razlikovno obilježje otvornika (Kirk, Ladefoged i Ladefoged 1993), a u zapadnoapačkom jeziku i jeziku hupa iz athapaskanske porodice jezika, od kojih se prvi govori u Arizoni u SAD-u, a drugi u Kaliforniji, razlikovno obilježje zvanačnika (Gordon 2001; za pregled jezika američkih kontinenata v. Matasović 2001). Unutar istraživanja prozodije upitnih informiranja i retoričkih pitanja na njemačkom jeziku ispitanici su, između ostalog, znatno češće ostvarivali retorička pitanja šumnim glasom nego što je to bio slučaj s upitnim informiranjima (Braun, Dehé, Neitsch, Wochner i Zahner 2019).

Nije teško zaključiti da kombiniranjem simultanih jezičnih i višestrukih prozodijskih obilježja izričajni obrasci u usmenoj upotrebi jezika svijeta bivaju jedinstveniji, prepoznatljiviji te bliži jednofunktionalnosti, a rano prepoznavanje verbalnih poteza osigurava komunikaciju bez ili sa zanemarivo malo semantičke buke ili buke u kanalu ukoliko recipijent mora prekidati govornika postavljajući pitanja da bi dokučio što mu je u prvi mah promaklo.

Unutar istraživanja govora jezično-prozodijski skupovi obilježja (“co-occurring set of cues”) prvi se put spominju u kapitalnom djelu etnografije komunikacije (Gumperz 1982). U njemu se tumači na osnovi kojih se čujnih značajki, koje se udružuju u svega nekoliko govornih stilova, prepoznaje reklama na televizijskim programima SAD-a. Uz leksičke i sintaktičke specifičnosti reklame navode se i označen ritam, brži ili sporiji govor od uobičajenoga, visok stupanj varijacija u govornoj melodiji i nosnost. U istraživanjima interakcijske stilistike (Selting i Sandig

1997) ponavljana prozodijska obilježja, ponavljani prozodijski skupovi obilježja kao i ponavljane strukture na drugim razinama jezične analize (leksičkoj, sintaktičkoj) prepoznaju se kao često supojavna (njem. “Merkmalbündel”) konstitutivna obilježja lokalno upotrijebljenih stilova koji sukladno tome i imaju samo “lokalne ovlasti” u razgovoru.

Istraživanje čiji će rezultati biti detaljno prikazani u ovom članku je potaknuto pojedinačnim primjerima upotrebe šumnog glasa pri usmenoj reprodukciji prijašnjih misaonih tvorevina koje se ne spominju u dosadašnjim istraživanjima. Usmeno reproducirane misaone tvorevine bile bi misli odnosno izričaji u razgovorima na njemačkom jeziku koji ne predstavljaju samo prethodno ostvarene izričaje sudionika prošlih razgovora kojima se trenutno nešto predbacuje, izričaje za koje govornik pretpostavlja da bi ih sudionici eventualnih budućih događaja mogli izreći ili neizrečene izričaje koje recipijent dodaje događaju koji se trenutno prepričava kao što se sugerira u radovima od Günthner (1997a i 1997b). Cilj je uz pomoć analize korpusa dokazati da se spomenuti primjeri upotrebe šumnog glasa izvan tih upotreba ne pojavljuju slučajno kao usamljeni primjeri ili kao pogreške.

2. FIZIOLOGIJA ŠUMNOG GLASA, AKUSTIČKI KORELATI ŠUMNOSTI U GLASU I PERCEPCIJA ŠUMNOSTI

Šuman glas (engl. *breathy voice*) ostvaruje se, u usporedbi s modalnim glasom, opuštenijim grkljanskim mišićima koji glasnice u periodičnom pokretu ne sastavljaju u potpunosti i posljedičnim slabim medijalnim pritiskom na glasnice, zbog čega “the transglottal pulmonic airflow is copious enough.” (Laver 1994: 418), pa ga konstantno odlikuje značajan udio šuma uz harmonični udio u govornom signalu (v. Horga i Liker 2016: 198).

U usporedbi s modalnim glasom šuman glas ima jake harmonike niskih frekvencija i istovremeno slabe harmonike visokih frekvencija, a spominju se i razmjerno niža osnovna frekvencija i narušen raspored formanta u usporedbi s otvornicima ostvarenim modalnim glasom (usp. Gobl i Chasaide 2010 i Gordon 2001).

U glasnijem govoru šum je po svoj prilici nerazmjerno čujniji od onog u tišem govoru (Belle 2005), pa bi šumnost prema tome trebala predstavljati dodatan mig za glasnoću. Ta bi činjenica mogla objasniti reprodukciju tuđeg vikanja samo šumnim govorom u nemogućnosti da se reproducira vika: najprije iz obzira prema ljudima u blizini koji ne sudjeluju u razgovoru, eventualno i iz obzira prema sudionicima u razgovoru koji bi mogli biti osjetljivi na jake podražaje. Također se navodi da govor

ispitanika koji su unutar istraživanja povezanosti percepcije i proizvodnje šumnosti u govoru izrazito točno kategorizirali šuman i modalan glas sadrži manje šumnosti od govora ispitanika koji su tu kategorizaciju odradili manje precizno (Park, Perkell, Matthies i Stepp 2019). To govori u prilog vezi između percepcije govora i njegove proizvodnje i upućuje na zaključak da će i sudionici u razgovorima koji će poslužiti kao korpus ovog istraživanja biti različito osjetljivi na šumnost, što u percepciji govora, što u njegovoj proizvodnji. Spomenuto istraživanje je podrazumijevalo višestruko produženo ostvarivanje otvornika /a/ i određivanje granice šumnosti unutar sintetički proizvedenog otvornika /a/ kojem je šumnost u konstantnom porastu, od strane istih ispitanika.

3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Susanne Günthner u svojem istraživanju postupaka stilizacije sudionika prepričavanog događaja u upravnom govoru (1997a) te u istraživanju sintaktičkih i prozo-dijskih ostvarenja upravnog i neupravnog govora u svakodnevnim razgovorima na njemačkom jeziku (1997b) nailazi između ostalog i na šuman glas. On se povremeno pojavljuje unutar rekonstrukcije izričaja iz prošlih razgovora koje su tada ostvarili sudionici kojima se trenutno nešto predbacuje [v. primjer pod a.) preuzet iz Günthner 1997b: 230], unutar izričaja za koje govornik pretpostavlja da bi ih sudionici eventualnih budućih događaja mogli izreći, te unutar neizrečenih, izmišljenih izričaja koje recipijent dodaje događaju koji se trenutno prepričava. U tome postupku istovremeno se ostvaruju prozodijska obilježja kojima se donekle oponaša glas sudionika događaja i kojim govornik istovremeno kritički komentira njegov tadašnji verbalni postupak karikirajući ga.

a.)

Alte Mutter

(Stara majka)

45 Ulla: s' gibt welche.(.) bei de-

ima nekih ... kod

46 bei de MILLERE hän se domols au gsa:hh

kod Millera oni su tada isto rekli

47 ((leicht jammernd, behaucht))<mei Gott. kriegt die A:LT no a KIND↑↓.>

((pomalo jadikujući, šuman glas)) bože moj, stara će još roditi dijete

48 und die WAR. GAR. NET. ALT.

a uopće nije bila stara

Šuman glas (u primjerima na njem. *behaucht*, na engl. *aspirated*) može sudjelovati u postupku stilizacije, društvene kategorizacije i istovremenom kritiziranju sudionika prošlih doživljaja koji se prepričavaju na njemačkom jeziku što kod Günthner (2007: 422) dolazi do izražaja u primjeru s arogantnim članovima ispitnog povjerenstva:

STIPENDIUM (SCHOLARSHIP)

38 Klara: *ja=und wie LIEFS=n dann?*

‘yeah and then what happened?’

39 Inge: *ja also die also die alle saßen mir (.) so gegenüber.*

‘yeah well they well they all sat (.) across from me.’

40 <<*behaucht*> *lauter fFU:RCHTbar wichtige gesichter;*>

<<*aspirated*> ‘a bunch of terribly important faces;’>

41 Klara: *hihihihihhh[hh]*

Budući da je šuman glas u dosadašnjim istraživanjima sintaktičkih i prozodijskih ostvarenja upravnog i neupravnog govora u razgovorima na njemačkom jeziku predstavljao jedno od mogućih jezično-prozodijskih obilježja govornih stilova koji čine zavisnu varijablu istraživanja, vjeruje se da bi stavljanje fokusa na šuman glas njegovim postavljanjem za nezavisnu varijablu ukazao i na neke dodatne upotrebe šumnog glasa pri verbaliziranju misaonih tvorevina.

4. TEORIJSKI OKVIRI, PODACI I METODE ISTRAŽIVANJA

Korpus ovog istraživanja predstavlja 30 isječaka iz razgovora vođenih unutar radijske kontakt-emisije “Im Gespräch” nacionalnog programa “Deutschlandfunk Kultur” njemačke javne radijske ustanove “Deutschlandradio” koji sadržavaju po jednu upotrebu šumnog glasa. Teorijski i metodološki okviri istraživanja preuzeti su od fonetike razgovora (Local, Wells i Sebba 1985 i Local, Kelly i Wells 1986) i interakcijske stilistike (Selting i Sandig 1997), koje se opet u značajnoj mjeri oslanjaju na postavke i metode sociološke analize razgovora (v. Sacks 1995) i etnografske teorije kontekstuacije (Hymes 1974 i Gumperz 1982). Fonetika razgovora je istraživačka paradigma koja je usredotočena na zvučne obrasce i njihove interakcijske funkcije u stvarnim razgovorima, dok je interakcijska stilistika usmjerena prema svjesno ponovljenim jezičnim ili prozodijskim obrascima koji sugovornicima lokalno prenose upute kako da protumače pripadni niz izričaja. U fokusu sociološke analize razgovora stoje svakodnevni verbalni postupci sudionika u društvenoj interakciji koji

se analiziraju empirijski, kvalitativno i uz pomoć snimaka autentičnih interakcija. Etnografsku teoriju kontekstuacije zanimaju kontekstuirajući migovi koji sugovornicima u razgovorima posredstvom prozodijskih, kinezičkih (gestičkih, mimičkih ili proksemičkih) sredstava ili izborom riječi daju upute kako da protumače izričaj.

Šuman glas je prepoznavan auditivnom metodom pri čemu su odabirani samo jasno šumni primjeri. Razgovori iz korpusa ovog istraživanja bilježeni su prema GAT 2 (Selting i sur. 2009) notacijskoj konvenciji za analizu razgovora. Izričaji unutar kojih se ostvaruje šuman glas kao i izričaji ostvareni prije i poslije njih, koji se na bilo koji način odnose na njih ili koji zajedno s njima čine dijelove veće konverzacijske strukture, u ovom se istraživanju analiziraju rekonstruirajući perspektive sudionika u razgovoru.

5. REZULTATI ANALIZE

Analiza rečenica koje se izriču šumnim glasom i njihovog govornog okruženja pokazala je da ih govornik izriče kao stavove i mišljenja drugih ljudi koje bi ti ljudi nekada mogli izreći ili da reproducira stvarne, nekada prije ostvarene izričaje koji također mogu biti ustaljeni i iz tog razloga višestruko ostvarivani ili da ih izriče kao prijašnje vlastite misli odnosno pretpostavljene tuđe misli. U sljedećim poglavljima ovog poglavlja sve će vrste misaonih tvorevina čije su rekonstrukcije u korpusu ovog istraživanja bile verbalizirane biti i oprimjerene.

5.1. Potencijalni izričaj

Naredni transkript u retku 06 sadrži potencijalne buduće rečenice čovjeka koji je pronašao rješenje u vezi s organiziranjem stvari u stanu: *Mensch, diese Sachen habe ich nie gebraucht. Die habe ich ei'ng'ich auch nie gemocht. (Čovječe, ove stvari nisam nikad ni trebao. Nisu mi se nikad ni sviđale.)*

Transkript 1: *Lijepi prazni ormar*

- 01 go: °hh und ´dAnn wird ein ^WUNder pas<<creaky>sieren>
i onda će se dogoditi čudo
- 02 von äh voll auto´MATisch,
potpuno automatski
- 03 °hh in diesen ^SCHÖnen ^IEeren schrank wird ihre ^mUtter und sie

- u ovaj lijepi prazni ormar će Vaša majka i Vi sami*
´sElbst,
- 04 werden sie nIcht <<creaky>mehr> alles hin^EINlassen was da
nećete više sve puštati unutra što je tu bilo prije
vorher ´drIn <<creaky>war>
- 05 °hh <<all> sondern da=wird=man=dann ^gAnz von `SELbst sagen ja;>
nego će čovjek onda sam od sebe reći
- 06 °h <<šuman glas> mensch diese sachen habe ich ^NIE ge↓`brAucht
čovječe! ove stvari nisam nikad ni trebao
die habe ich eingich auch nie ge^mOcht->
nisu mi se nikad ni sviđale
- 07 °h die `KÖNN wir jetzt <<creaky>weggeben>
sada ih možemo dati nekome
- 08 ^In diesen schönen ^schrAnk °h da komm jetzt nur die sachen
u ovaj lijepi ormar; tu će sada doći stvari koje stvarno još
die ich ^wRklich noch <<creaky>ANziehe und die ich wirklich
oblačim i koje mi se stvarno sviđaju
mAg>

Gost koji ih izriče savjetuje u vezi s organiziranjem stvari u stanu voditelja i slušateljke tijekom cijele emisije, što i inače radi u svome poslu s klijentima. Spomenuto rješenje pretpostavlja oslobađanje prostora u vlastitom stanu. Objekcije su izgovorene šumnim glasom, a stvoren je i oksitonski ritam naglašavanjem posljednje riječi u obje rečenice (*gebraucht* i *gemocht*).

5.2. Izričaj ostvaren u prošlosti

U sljedećem transkriptu pozivateljica jasno kritizira tadašnju argumentaciju svog stanodavca kojom je odgovorio na njezin zahtjev da joj bolje reguliraju grijanje:

Transkript 2: *Ah, to smo zaboravili!*

- 01 po: meine ´Erste ^frAge muss ich das be´ZAHlen kann ich dafür ne
moje prvo pitanje: moram li to platiti, mogu li za to
abrechnung ver^lAngen,
zahtijevati obračun

- 02 °hh und meine ´zwEite frage ist man hat mir immer gesagt w? als
i moje drugo pitanje je: uvijek su mi govorili kada sam se već
ich mich schon mal im ˉJUni beschwert hatte-
jednom žalila u lipnju
- 03 °h <<šuman glas> ja wir könn doch> nich für ´JEden von wir haben
pa ne možemo valjda za svakog, mi imamo četiri tisuće stanova
vier tausend ˉwOhnungen un_da `kÖnn wa doch nich für jeden
i tu ne možemo za svakoga individualno podešavati
individuell das ↑`EINstellen;
- 04 °hh das war das ↑ˉErste mal un_als ich dann am ↑ˉsIebenten ´Juli
to je bilo prvi put i kad sam onda nazvala sedmog srpnja
ˉAngerufen hab hat man mir gesagt=
rekli su mi
- 05 ==<<h>ˉACH> das ham wa verˉGESsen ˘rUnterzufahren,
ah, to smo zaboravili sniziti.

Kritizirajući, pozivateljica u retku 03 reproducira dva stanodavčeva izričaja od kojih se prvi djelomično ostvaruje šumnim glasom: *Ja, wir könn doch nich ´für jeden von ... Wir haben viertausend Wohnungen un´ da könn´ wa doch nich´ für jeden individuell das einstellen (Pa ne možemo valjda za svakog, mi imamo četiri tisuće stanova i tu ne možemo za svakoga individualno podešavati).* Stanodavac dakle pravda paušalnu regulaciju grijanja u svojim stanovima velikim brojem stanova.

5.3. Višestruko ostvarivan izričaj

U transkriptu br. 3 gost emisije kritizira prezabrinutost roditelja koji od njega traže savjete tako što, između ostalog, u retku 04 reproducira njihov u prošlosti višestruko ostvarivani izričaj: *Mensch, Herr Fina, wir sind schwanger oder wir kriegen unser zweites Kind. (Gospodine Fina recite, trudna sam / moja supruga/djevojka je trudna ili dobit ćemo drugo dijete).*

Transkript 3: *Što čitati?*

- 01 go: °h ja aber zur zur ´FRAge,
da, ali da se vratimo pitanju

- 02 °h ähm ja es gibt ne ne GRO:ße landschaft von von rAtgebern in
da, postoji mnoštvo savjetnika
schriftlicher fOrm und es gibt äh mittlerweile auch wirklich
u pisanom obliku i u međuvremenu su u ponudi i stvarno
sEhr sehr gute podcasts die man hören 'KANN,
jako, jako dobri podcasti koji se mogu slušati
- 03 °hh ähm °h wenn mIch eltern FRAGEN-
kada me roditelji pitaju
- 04 <<p, šuman glas>mensch herr fina wir sind schwANGER> oder wir
gospodine Fina recite, trudna sam/moja supruga/djevojka je
kriegen unser zweites KIND-
trudna ili dobit ćemo drugo dijete
- 05 was=könn=wa=denn=da=MAchen->=
Što možemo tu napraviti?
- 06 =<<f>was solln wa denn ^LEsen;>
Što možemo čitati?
- 07 °hh oder freunde mich auch FRAGEN-
ili me prijatelji također pitaju
- 08 was SOLlen wa=denn=da=lesen-
Što trebamo tu čitati?
- 09 <<creaky>ich=sach=den oa lest n gutes BUCH n ro mAn entspannt
ja im kažem: čitajte dobru knjigu, roman, opustite se
euch->

Prva rečenica reproduciranog izričaja se izgovara šumnim glasom nakon čega se prelazi na modalan glas, a čujan oksitonski ritam nastaje naglašavanjem posljednjih riječi u rečenicama (*schwanger* i *Kind*). Gost emisije u nastavku iznosi da budućim roditeljima savjetuje da se radije opuste umjesto da čitaju stručnu literaturu o trudnoći, porođaju i brizi za novorođenče.

5.4. Prijašnje vlastite misli

Transkript br. 4 opimjeruje verbaliziranje vlastitih misli u retku 06 čime pozivateljica dočarava i istodobno kritizira svoj pesimistični stav iz vremena kad je učila voziti bicikl kao odrasla.

Transkript 4: *Učenje vožnje biciklom*

- 01 po: °h Ich wollte fAhrrad fahren lERnen (.) i:m: alter von etwa
htjela sam učiti voziti bicikl u dobi od otprilike trideset
drEiβik,=
- 02 =<<all>weil ich das als kInd halt nich gelernt HAbE,>
jer to nisam naučila kao dijete
- 03 °hh un i hab s mir sElber <<creaky>beigebracht>;
i sama sam to naučila
- 04 und ich hab jEdes hindernis MITgenommen was es überhaupt nur
i sa svakom sam se mogućom preprekom uhvatila u koštac
↑gAb-
- 05 °h un HAB dann immer ge<<creaky>dacht>
i onda sam uvijek mislila
- 06 <<šuman glas>oa das ↑GEHT nicht und das fühlt sich ↑fURchtbar**
eh to ne može i osjećaj je grozan i ja to ne mogu i tako dalje
an und> ich kAnn das nicht und so wEiter,
- 07 °hh und ähm hab gedacht es ist FALSCH fahrrad fahren zu lernen
i ee mislila sam pogrešno je učiti voziti bicikl kad tako puno
wenn so viel schIef <<creaky>geht>
toga ne ide
- 0 aber ich WOLLte es unbedIngt-
ali to sam htjela pod svaku cijenu

Izričaj: *Oa, das geht nicht und das fühlt sich furchtbar an und ich kann das nicht und so weiter (Eh, to ne može i osjećaj je grozan i ja to ne mogu i tako dalje)* koji reproducira njezine misli se u prvoj rečenici izgovara šumnim glasom, a svakoj rečenici naglašava se pretposljednja (paroksitonski ritam) odnosno posljednja riječ (oksitonski ritam) (*geht, furchtbar i weiter*).

5.5. Pretpostavljene tuđe misli

U retku 09 transkripta br. 5 pozivateljica iznosi misli za koje ona pretpostavlja da bi žene mogle sprečavati u tome da učinkovitije dogovaraju zajednička druženja. To se događa u sklopu slijeda iznošenja vlastitih iskustava s dogovaranjem druženja s prijateljima.

Transkript 5: *Zajednički doručak*

- 01 go1: °hh also der ^kAnn auch der hat immer so n paar 'JUNGSgruppen,=
dakle on može također... on ima uvijek par skupina mladića
- 02 =und mit denen fährt er ^Einmal im jahr auch 'WEG?=
i s njima se i odveze jednom godišnje
- 03 =un _die machen einfach ^Ein 'jAhr vorher machen die n ter^MIN
i oni jednostavno odrede termin jednu godinu ranije
'Aus,
- 04 °h ich versuche das mit meinen ^Anderen ^FREUNDDinnen irgendwie
to pokušavam s mojim drugim prijateljicama nekako postići
°hInzukriegen und wir ^schEitern kläglich schon am ^frÜhstück
i nekako zakažemo već kod planova za zajednički doručak
irgendwie das wir [zusammen haben 'wOllen],
- 05 vo: [hhhhhh ha ha ha ha ha ha ha ha]
- 06 go2: [ha ha ha ha ha ha ha ha ha ha]
- 07 go1: [ich habe da das]
imam osjećaj da
<<h> ge^fÜhl dass da ^mÄnner ^wIe sie grad gesagt haben sehr
su muškarci u vezi s tim, kao što ste upravo rekli,
viel pragMATischer sind,=
puno pragmatičniji
- 08 =und einfach an den ter^mInkalender das ^FESTlegen-
i to jednostavno u rokovniku odrede
- 09 °h <<all> un _die frau denk> <<šuman glas>a: aber da könnte
a žene misle: ali tu bi moglo još biti to i tu bi moglo biti
noch ↑^DAS sein> und da könnte noch ↑^dAs sein und lass mal
još to i nećemo još odrediti
^Offenhalten;
- 10 un _dann am ende `KLAPPT_S nicht;=
i onda na kraju ne uspije
- 11 =da müssen wir uns irgendwie `ANstrengen wir ^frAuen dass wir
oko toga se moramo nekako potruditi mi žene da bismo bolje
das besser hin<<creaky>kriegen>
uspjeli u tome

U redcima 01, 02 i 03 pozivateljica iznosi iskustva s dogovaranjem druženja njezinog supruga sa svojim prijateljima radi usporedbe s iskustvima s dogovaranjem druženja s vlastitim prijateljicama. Izričaj koji izražava pretpostavljene misli žena se u prvoj od tri rečenice izgovara šumnim glasom. Odlikuje ga i ritam koji nastaje naglašavanjem pretposljednje riječi u rečenici (dva puta *das*) odnosno posljednje riječi u rečenici (*offenhalten*).

5.6. Popratni jezično-prozodijski obrasci šumnog glasa u upravnom govoru, konteksti pojavljivanja i trajanje šumnosti

Analiza je pokazala da šuman glas često dolazi u kombinaciji s drugim bojama glasa i drugim prozodijskim obilježjima kao npr. s okruglim glasom, škripavim glasom, s razmjerno tihim glasom, ubrzanim govorom, glasnijim govorom, visokim registrom (v. transkript 6). U sljedećem transkriptu gošća emisije kritizira česte neobične reakcije na njenu društvenu ulogu rekonstruirajući rečenicu kojom je njena prijateljica jednu takvu reakciju i izrekla. Okrugao glas oponaša osobu s pomalo ograničenim intelektualnim sposobnostima.

Transkript 6: *Najbolje kao i uvijek*

- 05 go: °hh als ich das ˈbUch veröffentlicht habe kam (0,7) ((mljacne))
kada sam objavila knjigu netko mi je prišao koga sam dugo
ähm jemand auf mich ↑`ZU die ich sehr lange ^kAnnte aus dem
poznavala s posla i onda mi rekao
Arbeitskontext die dann sagte-
- 06 <<šuman glas, okrugao glas>e (-) **wie soll ich_n_jetzt mit dir**
kako da se sad s tobom ophodim?
^UMgehen;
- 07 **(.) s_`WEIß ich gar nich,>**
To uopće ne znam.
- 08 <<šapat>wo_i_s_dachte am besten wie ˈIMmer?
Na to joj ja odgovorim: možda najbolje kao i uvijek.

Rekonstruirani izričaji su u više navrata započinjali riječima: *ja*: (v. transkripte 7 i 8), *Mensch* (v. transkripte 1 i 3), *he*, *boa*, *a*: (v. transkript 5). Na ovom mjestu je bitno istaknuti da se u svim reproduciranim izričajima odnosno verbaliziranim

mislima uz šuman glas smjenjuju ritam koji nastaje naglašavanjem posljednje riječi u rečenici, tj. oksitonski ritam i ritam koji nastaje naglašavanjem preposljednje riječi u rečenici, tj. paroksitonski ritam. Takav niz od više rečenica s naglašenom posljednjom ili preposljednjom riječju može biti realiziran unutar jedne intonacijske jedinice (v. transkripte 4 i 5 npr.), a moguće je također i da svaka pojedinačna rečenica bude realizirana u zasebnoj intonacijskoj jedinici što je slučaj u narednom transkriptu u kojem gost emisije izriče rečenice koje bi ljudi zainteresirani za prirodne znanosti, kojima se on trudi nešto objasniti, mogli izreći.

Transkript 7: *To je dakle tako i tako*

- 05 ahA? °hh das 'klIngt ↓aber plau^SIbel was der 'sAcht,
aha, zvuči uvjerljivo što on govori
- 06 das is jetzt nich igenwie vom ^hImmel 'hOch^HERgeholt sondern,
nije da nema nikakve veze
- 07 °hh <<šuman glas>^JA:;=
08 =das kann ich ver^STEhen,=
to mogu razumjeti
- 09 =das ist also ↑^SO und_so>:=
to je dakle tako i tako

Reproducirani izričaji odnosno verbalizirane misli su u razgovorima funkcionirali kao dijelovi obrazlaganja vlastitih interesa, mišljenja, stavova, kao dijelovi dužih savjetovanja (v. transkript 1), kritiziranja (v. transkripte 2 i 3), opisivanja vlastitih postupaka (v. transkript 4), doživljaja (v. transkript 5), kao dijelovi upitnih informiranja te zagovaranja nekoga ili nečega što je slučaj u sljedećem transkriptu:

Transkript 8: „*Messenger i e-mail*“

- 01 go: °h dass: äh die hersteller_ne gewisse `VORarbeit
da proizvođači odrade određeni pripremni dio posla
leisten;=
02 =dass Sie nämlich wenn sie `SAgen-
da Vi naime, kada oni kažu
- 03 °hh <<šuman glas>'jA:> bei_nem neuen
kod novog messenger

^mEssenger oder bei einer email wäre mir ´wIchtig

ili kod e-maila bi mi bilo važno

dass es ver^SCHLÜSsel ist?

da je enkriptiran

Gošća emisije (go), stručnjakinja za sigurnost na internetu, zagovara enkripciju poruka od strane ponuđača usluga messenger-a i e-maila. Prema njenom mišljenju bi ta praksa doprinosila sigurnosti na internetu. Potencijalnim izričajem korisnika messenger-a odnosno e-maila u upravnom govoru ona pojačano cilja na svijest korisnika interneta o važnosti enkripcije kod usluga messenger-a i e-maila.

Ustrajavanje u šumnom glasu je variralo i kretalo se od izricanja samo jedne riječi upravnog govora odnosno misli šumnim glasom nakon čega bi se nastavljalo modalnim do izricanja cijele tri intonacijske jedinice šumnim glasom. Šuman glas nije uvijek započinjao istodobno s upravnim govorom odnosno izricanjem misli, u određenom broju slučajeva započinjao bi nešto ranije, u drugima opet nešto kasnije.

6. RASPRAVA

Šuman glas i upravni govor odnosno šuman glas i verbaliziranje misli po svoj prilici služe kao ilustracija u razgovornim sekvencijama u kojima je preciznost karakterizacije sudionika opisivanog događaja, preciznost opisa radnje i okolnosti događaja odnosno potencijalne situacije i živost koju sve spomenute ilustracije u pripovijedanje unose, djelotvorna i stoga poželjna. Učinci (perlokucijski čin) koji se ovakvim ilustracijama unutar već spomenutih većih verbalnih projekata nastoje postići kod sudionika u razgovoru su uvjeravanje sugovornika u ispravnost govornikovih stavova, mišljenja, savjeta, kritika i sl. ili uvjeravanje u vjerodostojnost govornikovih opisa i rekonstrukcija događaja.

Relativno kratko trajanje šumne fonacije kojoj slijedi povratak na modalnu fonaciju može se objasniti povećanim gubitkom zraka potrebnog za govor za vrijeme šumne fonacije koju, kao što je već navedeno, odlikuje nesastavljanje glasnica u potpunosti i posljedični veći protok zraka kroz grkljan.

U razgovorima nije mogla biti potvrđena izvorna glasnost za sve rekonstruirane izričaje koja bi, kao što je ranije spomenuto, mogla biti signalizirana dodatnim migom za glasnoću, šumnošću. Druge boje glasa i druga prozodijska obilježja u kombinaciji sa šumnim glasom dodatno su karakterizirali određenog sudionika u razgovoru, njegovo emocionalno stanje, intelektualne sposobnosti itd. (v. transkript 6).

Pretpostavlja se da riječi kojima rekonstruirani izričaji počinju ih zapravo najavljuju, što bi bio slučaj s kvotativnom česticom *ja.*, odnosno da najavljuju određenu vrstu rekonstruiranih izričaja, *he?* npr. pitanje koje postavlja začuđen govornik.

7. ZAKLJUČAK

Prozodijski obrazac koji kontekstuirá reprodukciju ranije ostvarenih izričaja, izričaja koji bi u budućnosti mogli biti izgovoreni, koji kontekstuirá verbaliziranje vlastitih prijašnjih misli ili pretpostavljenih tuđih misli unutar razgovornih sekvencija na njemačkom jeziku u kojima uvjeravanje sugovornika u ispravnost govornikovih mišljenja, stavova, savjeta, kritika i sl. ili uvjeravanje sugovornika u vjerodostojnost govornikovih opisa i rekonstrukcija događaja igra bitnu ulogu, u korpusu koji je korišten za ovo istraživanje čine šuman glas i oksitonski ili paroksitonski ritam. Verbalizirane misaone tvorevine dakle sadrže osim u literaturi spominjanih prethodno ostvarenih izričaja sudionika prošlih razgovora kojima se trenutno nešto prebacuje, izričaja za koje govornik pretpostavlja da bi ih sudionici eventualnih budućih događaja mogli izreći, te neizrečenih izričaja koje recipijent dodaje događaju koji se trenutno prepričava također i vlastite prijašnje misli i pretpostavljene tuđe misli. Upravni govor izrečen šumnim glasom često započinje riječima *ja.*, *Mensch* i dr., a samo trajanje šumnog glasa može sezati od šumnog ostvarenja samo jedne riječi do šumnog ostvarenja cijele tri intonacijske jedinice.

LITERATURA

1. Auer, Peter (2006), "Construction Grammar meets Conversation: Einige Überlegungen am Beispiel von "so"-Konstruktionen", u: Susanne Günthner i Wolfgang Imo (ur.), *Konstruktionen in der Interaktion*, de Gruyter, Berlin, 291-314.
2. Belle, Irene Velsvik (2005), "Reliability in Perceptual Analysis of Voice Quality", *Journal of voice*, 19(4), 555-573.
3. Braun, Bettina, Nicole Dehé, Jana Neitsch, Daniela Wochner, Katharina Zahner (2019), "The Prosody of Rhetorical and Information-Seeking Questions in German", *Language and Speech*, 62(4), 779-807.
4. Donald, Merlin (1991), *Origins of the modern mind*, Harvard University Press, Cambridge/London

5. Gobl, Christer, Ailbhe Ni Chasaide (2010), "Voice Source Variation and Its Communicative Functions", u: John Hardcastle, John Laver, Fiona Gibbon, (ur.), *Handbook of Phonetic Sciences*, Blackwell Publishing, Malden/Oxford/Chichester, 378-423.
6. Gordon, Matthew (2001), "Linguistic aspects of voice quality with special reference to Athabaskan", Athabaskan Languages Conference, Los Angeles; dostupno na: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=26b003f9aa6afe38249d7794d3605111bdf098a1>
7. Gumperz, John (1982), *Discourse strategies*, Cambridge University Press, Cambridge
8. Günthner, Susanne (1997a), "Direkte und indirekte Rede in Alltagsgesprächen. Zur Interaktion von Syntax und Prosodie in der Redewiedergabe", u: Peter Schlobinski (ur.), *Syntax des gesprochenen Deutsch*, Westdeutscher Verlag, Opladen, 227-263.
9. Günthner, Susanne (1997b), "Stilisierungsverfahren in der Redewiedergabe. Die 'Überlagerung von Stimmen' als Mittel der moralischen Verurteilung in Vorwurfsrekonstruktionen", u: Barbara Sandig i Margret Selting (ur.), *Sprech- und Gesprächsstile*, de Gruyter, Berlin/New York, 94-122.
10. <https://doi.org/10.1515/9783110820447.94>
11. Günthner, Susanne (2007), "The construction of otherness in reported dialogues as a resource for identity work", u: Peter Auer (ur.), *Style and Social Identities*, de Gruyter, Berlin/New York, 419-443.
12. Horga, Damir, Marko Liker (2016), *Artikulacijska fonetika*, Ibis grafika, Zagreb
13. Hymes, Dell (1974), *Foundations in Sociolinguistics*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia
14. Kirk, Paul L., Jenny Ladefoged, Peter Ladefoged (1993), "Quantifying acoustic properties of modal, breathy and creaky vowels in Jalapa Mazatec", u: Anthony Mattina i Timothy Montler (ur.), *American Indian linguistics and ethnography in honor of Laurence C. Thompson*, University of Montana Press, Missoula, MT, 435-450.
15. Laver, John (1994), *Principles of phonetics*, Cambridge University Press, Cambridge
16. Local, John, Bill Wells, Mark Sebba (1985), "Phonology for Conversation. Phonetic Aspects of Turn Delimitation in London Jamaican", *Journal of Pragmatics*, 9, 309-330.

17. Local, John, John Kelly, Bill Wells (1986), "Towards a phonology of conversation. Turn-taking in Tyneside English", *Journal of Linguistics*, 22, 411-437.
18. Matasović, Ranko (2001), *Uvod u poredbenu lingvistiku*, Matica hrvatska, Zagreb
19. Ogden, Richard (2004), "Non-modal voice quality and turn-taking in Finnish", u: Elizabeth Couper-Kuhlen i Cecilia E. Ford (ur.), *Sound Patterns in Interaction*, John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia, 29-62.
20. Park, Yeonggwang, Joseph Perkell, Melanie Matthies, Cara Steppa (2019), "Categorization in the Perception of Breathy Voice Quality and Its Relation to Voice Production in Healthy Speakers", *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 62(3), 1-12.
21. Sacks, Harvey (1995), *Lectures on Conversation, Volumes I & II*, Blackwell Publishing, Malden/Oxford/Carlton
22. Selting, Margret, Barbara Sandig (1997), "Interaktionale Stilistik. Methodologische Aspekte der Analyse von Sprechstilen", u: Margret Selting i Barbara Sandig (ur.), *Sprech- und Gesprächsstile*, Walter de Gruyter, Berlin/New York, 9-43.
23. Selting, Margret, Peter Auer, Dagmar Barth-Weingarten, Jörg Bergmann, Pia Bergmann, Karin Birkner, Elizabeth Couper-Kuhlen, Arnulf Deppermann, Peter Gilles, Susanne Günthner, Martin Hartung, Friederike Kern, Christine Mertzluft, Christian Meyer, Miriam Morek, Frank Oberzaucher, Jörg Peters, Uta Quasthoff, Wilfried Schütte, Anja Stukenbrock, Susanne Uhmann (2009), "Gesprächsanalytisches Transkriptionssystem (GAT 2)", *Gesprächsforschung*, 10, 353-402.

BREATHY VOICE AND THE OXYTONIC OR THE PAROXYTONIC RHYTHM IN REPRODUCTION OF THOUGHT CREATIONS IN GERMAN-LANGUAGE CONVERSATIONS

Summary:

This research is based on the assumption that the breathy voice within a set of linguistic-prosodic features, in addition to the reproduction of already realized utterances, marking utterances that the speaker assumes participants of possible future events could utter and marking added fictive utterances in German-language conversations is also used for reproduction of other thought creations. The corpus of this research consists of clips from conversations conducted within German phone-in radio shows, with each of them containing a single use of breathy voice. The analysis shows that the breathy voice is realized in one part of the reported speech and then remains without breathiness, leaving the modal voice. In the analysis, reported speech partly represented the verbalization of assumed utterances or concrete utterances realized multiple times in the past. Thought creations whose reconstructions were verbalized included, in addition to utterances, previous thoughts or assumed thoughts of others.

Keywords: breathy voice; conversations in German; administrative speech; a linguistic-prosodic set of characteristics

Adresa autora
Author's address

Dario Marić
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
dario.maric@ff.unsa.ba